

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

2 (414)

MARCH – APRIL 2025

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ӘБЛІҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры, Абай атындағы ҚазҰПУ математика, физика және информатиканы оқыту әдістемесі кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

РИШЕЛЬ Мариновски, білім беру саласындағы PhD, Летбридж университеті педагогика факультетінің профессоры, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К.Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің кәсіби білім беру педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ӘБЛІДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар мен мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БОЛАТБАЕВА Күлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, Юникорн университеті, Қаржы департаментінің қауымдастырылған профессоры (Чех Республикасы), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖҰМАН Жаппар, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, ҚР ҰҒА құрметті академигі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Халықаралық колданбалы зерттеулер орталығының директоры (Алматы, Қазақстан). <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилянская академия» ұлттық университеті кафедрасының меңгерушісі (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихқызы, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.).

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген № 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *«іргелі ғылым салалары бойынша жаңа жетістіктердің нәтижелерін жариялау»*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2025

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования, заведующая кафедрой методики преподавания математики, физики и информатики КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

РИШЕЛЬ Мариновски, PhD в области образования, профессор факультета педагогики Летбриджского университета, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, университет Юникорн, ассоциированный профессор Департамента финансов, (Чешская Республика), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖУМАН Жаппар, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель Казахстана, почетный академик НАН РК, директор Центра Международных прикладных исследований Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан) <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: «публикация результатов новых достижений в области фундаментальных наук».

Периодичность: 6 раз в год.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2025

EDITOR-IN-CHIEF:

ABYLKASSIMOVA Alma Yesimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Center for the Development of Pedagogical Education, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics, Physics and Computer Science at Abai KazNPU (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SEMBIEVA Lyazzat Myktybekovna, Doctor of Economics, Professor of the Eurasian National University (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

EDITORIAL BOARD:

RICHELLE Marynowski, PhD in Education, Professor, Faculty of Education, University of Lethbridge, (Alberta, Canada), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

SHISHOV Sergey Evgenievich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Karaganda University named after E.A. Buketov (Karaganda, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-Chief of the journal “Standards and Monitoring in Education” (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

BULATBAEVA Kulzhanat Nurymzhanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

PETR Hájek, PhD, Unicorn University, Associate Professor, Department of Finance, (Czech Republic), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

JUMAN Jappar, Doctor of Economics, Professor, Honorary Academician of NAS RK, Honored Worker of Kazakhstan, Director of the Center for International Applied Research Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

LUKYANENKO Irina Grigorievna, Doctor of Economics, Professor, Head of Department of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

YESIMZHANOVA Saira Rafihevna, Doctor of Economics, Professor of the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty).

The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *«publication of the results of new achievements in the field of fundamental sciences»*

Periodicity: 6 times a year.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2. Number 414 (2025), 438–452

<https://doi.org/10.32014/2025.2518-1467.936>

IRSTI 06.73.93

UDC 331.45

A.B. Iskakova^{1,2*}, G.D. Amanova¹, G.A. Rakhimzhanova³, 2025.

¹L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan;

²Republican Research Institute of Labor Protection of the Ministry of Labor and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan;

³Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan.

*E-mail: aika_shagira@mail.ru

ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN PROVIDING SOCIAL GUARANTEES TO EMPLOYEES

A.B. Iskakova – 1st year doctoral student of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan; leading researcher Republican Research Institute of Labor Protection of the Ministry of Labor and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan
E-mail: aika_shagira@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0755-3498>;

G.D. Amanova – candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Accounting and Analysis Department, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, E-mail: agd65@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0829-5953>;

G.A. Rakhimzhanova – PhD, Dean of the Faculty of Information Technology and Economics, Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan, E-mail: gulmira.72-78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0352-8893>.

Abstract. This article analyzes the Kazakhstan system, as well as the experience of a number of countries and foreign countries in providing guarantees and compensation to employees engaged in harmful and dangerous working conditions. Despite the fact that all countries under review have appropriate support measures, approaches to their implementation vary significantly. The analysis of regulatory acts allowed us to identify both the strengths and disadvantages of the existing mechanism. Ensuring safe working conditions remains one of the most urgent tasks that both State bodies and society as a whole strive to solve. The diversity of forms and conditions of work creates inequality, which cannot always be compensated solely by wages. Therefore, when developing social support measures, it is important to take into account the results of industrial risk assessment at each workplace and gradually introduce a risk-based approach to the labor protection system in order to minimize threats to the health and life of employees.

The purpose of this study is to develop proposals aimed at improving the efficiency

of providing benefits and compensation to employees employed in enterprises with harmful and (or) dangerous working conditions. The object of research is the system of providing guarantees and compensations for work in unfavorable conditions in order to preserve the health and life of employees. The subject of the study is the guarantees and compensations for working in conditions that negatively affect health. In the course of the study, new proposals were developed to justify and implement appropriate support measures. The methods used included observation, analysis, generalization, and synthesis. The conclusions and recommendations made can be used to improve the social support system, as well as as a tool for motivating employers to improve working conditions in the workplace.

Key words: social guarantees, compensations, mandatory professional pension contributions, special social payment, increased labor remuneration, risk-oriented approach, production factors, harmful working conditions.

А.Б. Исакова^{1,2*}, Г.Д. Аманова¹, Г.А. Рахимжанова³, 2025.

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан;

²Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Еңбекті қорғау жөніндегі республикалық ғылыми-зерттеу институты, Астана, Қазақстан;

³Alikhan Bokeikhan University, Семей, Қазақстан.

*E-mail: aika_shagira@mail.ru

ЖҰМЫСКЕРЛЕРГЕ ӘЛЕУМЕТТІК КЕПІЛДІКТЕР БЕРУДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІН ТАЛДАУ

А.Б. Исакова – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің 1-курс докторанты, Астана, Қазақстан; Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Еңбекті қорғау жөніндегі республикалық ғылыми-зерттеу институтының жетекші ғылыми қызметкер, Астана, Қазақстан, E-mail: aika_shagira@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0755-3498>;

Г.Д. Аманова – экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, “Есеп және талдау” кафедрасы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті. Астана, Қазақстан, E-mail: agd65@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0829-5953>;

Г.А. Рахимжанова – PhD, Ақпараттық технологиялар және экономика факультетінің деканы, Alikhan Bokeikhan University, Семей, Қазақстан, E-mail: gulmira.72-78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0352-8893>.

Аннотация. Бұл мақалада қазақстандық жүйеге, сондай-ақ бірқатар елдер мен шет мемлекеттердің зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін жұмысшыларға кепілдіктер мен өтемақылар беру саласындағы тәжірибеге талдау жасалған. Қарастырылып отырған елдердің барлығында тиісті қолдау шаралары қарастырылғанына қарамастан, оларды жүзеге асыру тәсілдері айтарлықтай ерекшеленеді. Нормативтік құқықтық актілерді талдау қолданыстағы механизмнің күшті жақтарын да, кемшіліктерін де анықтауға мүмкіндік берді. Қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету мемлекеттік

органдар да, жалпы қоғам да шешуге ұмтылатын ең өзекті мәселелердің бірі болып қала береді. Еңбек нысандары мен жағдайларының әртүрлілігі теңсіздікті тудырады, оны әрқашан тек жалақымен өтеуге болмайды. Сондықтан әлеуметтік қолдау шараларын әзірлеу кезінде әрбір жұмыс орнындағы өндірістік тәуекелдерді бағалау нәтижелерін ескеру және жұмысшылардың денсаулығы мен өміріне төнетін қатерлерді барынша азайту үшін еңбекті қорғау жүйесіне тәуекелге бағдарланған тәсілді кезең-кезеңімен енгізу маңызды.

Бұл зерттеудің мақсаты – еңбек жағдайлары зиянды және (немесе) қауіпті кәсіпорындарда жұмыс істейтін қызметкерлерге жеңілдіктер мен өтемақыларды ұсынудың тиімділігін арттыруға бағытталған ұсыныстарды әзірлеу болып табылады. Зерттеу нысаны – жұмыскерлердің денсаулығы мен өмірін сақтау мақсатында қолайсыз жағдайлардағы еңбекке кепілдіктер мен өтемақылар беру жүйесі. Зерттеу пәні — денсаулыққа кері әсерін тигізетін жағдайларда жұмыс істеуге кепілдіктер мен өтемақылар. Зерттеу барысында тиісті қолдау шараларын негіздеу және енгізу бойынша жаңа ұсыныстар әзірленді. Қолданылған әдістерге бақылау, талдау, жалпылау және синтездеу кірді. Жасалған қорытындылар мен ұсынымдар әлеуметтік қолдау жүйесін жетілдіруде, сондай-ақ жұмыс берушілерді жұмыс орындарындағы еңбек жағдайларын жақсартуға ынталандыру құралы ретінде пайдаланылуы мүмкін.

Түйін сөздер: әлеуметтік кепілдіктер, өтемақылар, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары, арнайы әлеуметтік төлем, жоғары жалақы, тәуекелге бағдарланған тәсіл, өндірістік факторлар, зиянды еңбек жағдайлары.

А.Б. Искакова^{1,2*}, Г.Д. Аманова¹, Г.А. Рахимжанова³, 2025.

¹Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилёва,
Астана, Казахстан;

²Республиканский научно-исследовательский институт охраны труда
Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан,
Астана, Казахстан;

³Alikhan Bokeikhan University, Семей, Казахстан.
E-mail: aika_shagira@mail.ru

АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ГАРАНТИЙ РАБОТНИКАМ

А.Б. Искакова – докторант 1-курса Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан; Научный сотрудник – РГП на ПХВ «Республиканский научно-исследовательский институт по охране Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан, Астана, Казахстан, E-mail: aika_shagira@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0755-3498>;

Г.Д. Аманова – кандидат экономических наук, ассоциированный профессор, кафедра «Учет и анализ», Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, E-mail: agd65@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0829-5953>;

Г.А. Рахимжанова – PhD, декан Факультета информационных технологий и экономики, Alikhan Bokeikhan University, Семей, Казахстан, E-mail: gulmira.72-78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0352-8893>.

Аннотация. В данной статье проведён анализ казахстанской системы, а также опыт ряда стран и зарубежных государств в сфере предоставления гарантий и компенсаций работникам, занятым во вредных и опасных условиях труда. Несмотря на то, что во всех рассматриваемых странах предусмотрены соответствующие меры поддержки, подходы к их реализации значительно различаются. Анализ нормативно-правовых актов позволил выявить как сильные стороны, так и недостатки существующего механизма. Обеспечение безопасных условий труда остаётся одной из наиболее актуальных задач, которую стремятся решать как государственные органы, так и общество в целом. Многообразие форм и условий труда порождает неравенство, которое не всегда может быть компенсировано исключительно заработной платой. Поэтому при разработке мер социальной поддержки важно учитывать результаты оценки производственных рисков на каждом рабочем месте и поэтапно внедрять риск-ориентированный подход в систему охраны труда для минимизации угроз здоровью и жизни работников.

Целью данного исследования является разработка предложений, направленных на повышение эффективности предоставления льгот и компенсаций работникам, занятым на предприятиях с вредными и (или) опасными условиями труда. Объект исследования — система предоставления гарантий и компенсаций за труд в неблагоприятных условиях в целях сохранения здоровья и жизни работников. Предмет исследования — сами гарантии и компенсации за работу в условиях, негативно влияющих на здоровье. В ходе исследования были разработаны новые предложения по обоснованию и внедрению соответствующих мер поддержки. Используемые методы включали наблюдение, анализ, обобщение и синтез. Сделанные выводы и рекомендации могут быть использованы при совершенствовании системы социальной поддержки, а также в качестве инструмента мотивации работодателей к улучшению условий труда на рабочих местах.

Ключевые слова: социальные гарантии, компенсации, обязательные профессиональные пенсионные взносы, специальная социальная выплата, повышенная оплата труда, риск ориентированный подход, производственные факторы, вредные условия труда.

Introduction. The significance of the study is determined by the increasing importance of labor protection in the system of socio-economic protection of workers, aimed at preserving their life and health in the process of labor activity especially at coal mining enterprises, which are complex natural-technogenic systems and belong to hazardous production facilities, which are accompanied by interrelated mining-geological, physical-chemical, aerological, technological, industrial and social processes that can lead to the development of the state system of social guarantees for workers working in conditions containing harmful and (or) hazardous factors in the Republic of Kazakhstan, taking into account the risk-based approach.

Updating the state system of social guarantees for employees working in conditions

containing harmful and (or) hazardous factors in the Republic of Kazakhstan, taking into account the risk-oriented approach, is a strategic objective to reduce the level of harmful effects of production factors in the workplace and minimize the risks of accidents and occupational diseases (On Approval of the Rules of Occupational Risk Management, 2020).

Despite the adoption of new legislative acts, the social security system in Kazakhstan still does not fully meet the expectations and needs of workers. It also does not ensure compliance with international standards and does not reflect the current realities of production, working conditions and the specifics of the production environment (Abikenova, 2015, 119). Social guarantees play an important role in reducing inequality caused by differences in working conditions and contribute to maintaining social balance. In the context of modernization of production and changes in labor legislation, there is an urgent need to review and adapt existing social guarantees to meet new socio-economic conditions and remain effective. Thus, the study of social guarantees for workers engaged in harmful working conditions is an important direction in the development of the labor protection system and social policy.

Analysis of the current legislation has shown that different types of guarantees are regulated by separate regulatory acts and are provided on the basis of the results of workplace certification on working conditions.

Materials and Methods. The study of social guarantees for workers employed in hazardous industries is an extremely urgent and multifaceted task, since it is directly related to ensuring their well-being and health protection. With the constant development of industry and the introduction of new production technologies, the nature of the impact of production factors on workers' health is also changing, which requires regular review and adaptation of existing social guarantees. Special attention should be paid to ensuring a fair and equal distribution of these guarantees among all categories of workers employed in harmful conditions. This requires consideration of individual risk factors and the specifics of each industry.

The characterization of the material under study includes both qualitative and quantitative indicators, which plays a key role in ensuring the accuracy of conclusions and research methods used. The study was conducted in stages: the analysis of the current legislative acts was carried out, then statistical data on the number of employees working in hazardous working conditions were collected and analyzed, and a comparative analysis of compensation mechanisms was carried out. In the process of writing the article such methods as analysis of regulatory acts, statistical processing of data on the number of workers exposed to risks and their compensation, as well as comparative analysis of compensation mechanisms were used (Elina, 2020).

The analysis of the current mechanism of regulating the labor of persons employed in unfavorable conditions has been studied by both domestic and foreign specialists. Among Russian works we can note the articles by A.M. Yelin, S.S. Sergeeva "Special assessment of working conditions: practice and results", L.I. Khairullin, V.S. Gasilov, O.A. Tuchkova. "Compensation for work in harmful working conditions: the main

aspects of the issue”. In Kazakhstan, we can note the following studies by Abikenov Sh.K.

In this case, the collective agreement usually provides for a section on “Social and other guarantees and compensations”, which reflects what compensation employees receive for working in difficult conditions. If there are few employees working in harmful conditions and their working conditions differ both between individual employees and from the entire workforce as a whole, compensation must be prescribed in the employment contract of each such employee. Some compensations based on an industry (intersectoral) tariff agreement can be replaced with cash payments. The norms from the industry agreement are transferred to the collective agreement of a specific enterprise, and each employee individually decides on the exercise of their rights. For example, how much to pay for additional hours of work, when it is possible to increase the work shift, whether it is possible to replace the delivery of milk with monetary compensation, etc.

Results and discussion. In order to establish benefits and compensations for harmful and hazardous working conditions, the results of a special assessment of working conditions are required. It is on the basis of the assigned class of working conditions that benefits and compensations are established for employees. Benefits and compensations are established for all employees with a working condition class higher than 2 (except for remote workers, employees in employment relations with an employer-physical person and an employer-religious organization).

In the Republic of Kazakhstan, these state guarantees are established in accordance with the List of industries, shops, professions and positions with harmful working conditions (hereinafter - List), the list of industries, shops, professions and positions, the list of heavy work, work with harmful and (or) hazardous working conditions, work in which entitles to shorter working hours, additional paid annual leave and increased wages (Labor Code, 2015).

If the employer has not carried out certification of workplaces for working conditions, employees whose professions and positions are included in the list of industries, shops, occupations and positions with harmful and hazardous conditions are entitled to bonuses and other benefits. In other words, employees working in harmful and heavy industries in Kazakhstan should receive increased pay, and these compensation measures should be fixed in a collective or labor agreement or an act of the employer.

Article 1 of the Labor Code defines the concept of “guarantees” as the means, methods and conditions by which the rights granted to employees in the area of social and labor relations are ensured.

The following requirements of the Labour Code are prescriptive guarantees for workers engaged in heavy work and work in harmful working conditions:

- Reduction of working hours for workers engaged in heavy work, work with harmful conditions not more than 36 hours per week according to the List of industries, shops, professions and positions, the list of heavy work, work with harmful and (or) hazardous working conditions (Labor Code, 2015) (BNS ASPIR, 2024).

- Additional paid annual labor leaves are provided to employees whose work in heavy, harmful and (or) dangerous conditions is confirmed by the results of certification of production facilities for working conditions;

- establishment of increased wages for employees engaged in heavy work, work with harmful (especially harmful), dangerous and other special working conditions (Art. 105 of the Labor Code of the RK) (BNS ASPIR, 2024);

- payment of OPPV is made to employees by the employer who have worked in harmful (especially harmful) working conditions not less than 80% of working time per month.

- free issue of milk, therapeutic and preventive nutrition, special clothing, special footwear and other personal protective equipment, provision of workers with collective protection equipment, sanitary and household facilities and devices (Article 182 of the Labor Code of the Republic of Kazakhstan (Labor Code, 2015).

The structure of compensations for work in harmful and other unfavorable working conditions is presented in Figure 1

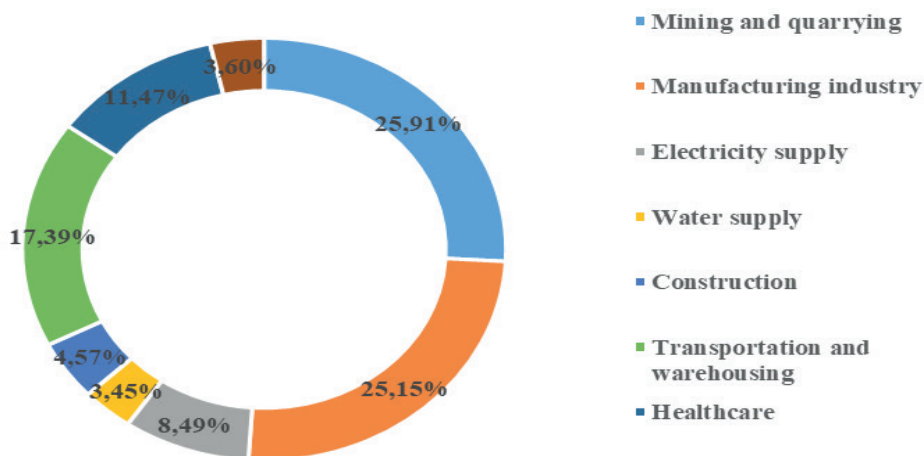

Figure 1- Share of compensation for work in harmful and other unfavorable working conditions, (%)
Note – compiled by the authors on the basis of statistical data

Based on the data of the Bureau of National Statistics of the Agency for Strategic Planning and Reforms of the Republic of Kazakhstan (hereinafter - BNS) shows that the number of employees who are entitled to at least one type of compensation for working in harmful and other unfavorable working conditions (reduced working hours, additional paid annual leave, milk and (or) equivalent food products, therapeutic and preventive nutrition, additional payments for harmful and other unfavorable working conditions), increased by 15% and the number of employees who are entitled to at least one type of compensation (reduced working hours, additional paid annual leave, milk and (or) equivalent food products, therapeutic and preventive nutrition, additional payments for harmful and other unfavorable working conditions) increased by 15% and by At the same time, one worker employed in

hazardous working conditions can be simultaneously the recipient of several social guarantees (Eurostat, 2023).

The largest number of workers employed in hazardous working conditions is found in manufacturing (25.2 %), mining (25.9 %), transportation and warehousing (14.1 %). Karaganda (15.4 %), Pavlodar (10.5 %) and Mangistau oblasts (10.0 %) dominate in the regional cross-section of employment in HEAT (BNS ASPIR, 2024).

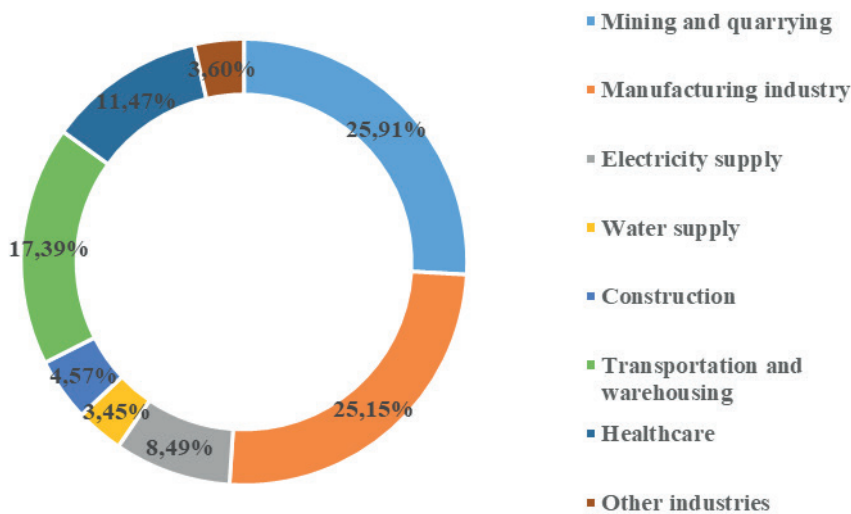

Figure 2 - Share of employees engaged in HEAT (%) (BNS ASPIR RK, 2024).

The key indicators of safe work are occupational injury rates, which characterize the level of occupational risk at the workplace and reflect the real state of occupational safety at enterprises.

In international practice, to compare indicators of occupational injuries, as a rule, their relative values are used. For example, the International Labor Organization (hereinafter - ILO) applies such an indicator as the level (frequency rate) of occupational injuries of general and fatal per 100,000 workers (Concept, 2023).

According to the results of 2023, the incidence rate calculated on the basis of official statistical information amounted to 44 persons per 100,000 workers (the similar indicator in 2020 amounted to 39). However, in developed countries, the accident frequency rate per 100,000 workers is much higher than in Kazakhstan, for example, in the United States of America (hereinafter - USA) - 900, Italy - 1,413, Germany - 1,505, Spain - 2,347, France - 2,931, Finland - 4,025.

At the same time, the accidental death rate per 100,000 workers in such countries as the United States - 5.3, Italy - 3.4 is comparable to the level in Kazakhstan - 3.7 (3.9 in 2020), but higher than in France - 2.5, Spain - 1.9, Germany - 0.7, Finland - 0.7 (Safe Labor Concept, 2023).

The employer is obliged to organize, at its own expense, periodic medical

examinations and check-ups of employees engaged in heavy work, work with harmful and (or) hazardous working conditions, in accordance with the procedure established by the legislation of the Republic of Kazakhstan.

Additional paid annual labor leaves are granted to employees whose work in heavy, harmful and (or) dangerous conditions is confirmed by the results of certification of production facilities in terms of working conditions.

- Establishment of increased wages for employees engaged in heavy work, work with harmful (especially harmful), hazardous and other special working conditions (Article 105 of the Labor Code of the Republic of Kazakhstan);

- the payment of OPPV is made to the employees by the employer, who worked in harmful (especially harmful) working conditions not less than 80% of working time per month.

In case of exclusion of harmful working conditions confirmed by the results of certification of production facilities, the payment of mandatory professional pension contributions by agents ceases from the moment of exclusion of harmful working conditions;

- free issue of milk, therapeutic and preventive nutrition, special clothing, special footwear and other personal protective equipment, provision of workers with means of collective protection, sanitary and household facilities and devices (BNS ASPIR, 2023).

For many decades, these compensatory guarantees have been provided in accordance with the List of industries, workshops, professions and positions, the list of jobs with harmful and (or) dangerous working conditions, approved by the authorized labor authority (Labor Code, 2015).

All these measures aimed at improving working conditions and maintaining the health of employees does not bring the employer a reduction in the financial burden of benefits and compensation payments, since by practicing a list approach to their appointment, the state neglects the practice of economic incentives for employers.

To date, a special social payment has been introduced. Citizens who have been working in harmful working conditions for a long time can receive it. It is required to work in 19 industries, including mining and manufacturing, metallurgy and energy.

The list of industries, jobs, and professions of workers engaged in work with harmful working conditions includes more than 2,000 positions. According to statistics, more than 490,000 people work in harmful working conditions in the country (Eurostat,2023).

A special social payment is assigned: - upon reaching the age of 55; - if there are occupational pension contributions to the UAPF for at least 7 years; - upon dismissal from a job with harmful working conditions; - either when they switch to light work, then they will receive a salary and payment, or go on vacation and receive a special social payment. Employees can independently choose when to start receiving a pension: at 55 or at 63.

A special social payment is made before retirement age. The amount of the payment will be formed from four sources: - a special professional allowance in

the amount of 2 subsistence minimums from the republican budget; - professional payment at the expense of employers in the amount of 1 subsistence minimum; - insurance payment in the amount of 1 subsistence minimum; - pension payment due to mandatory occupational pension contributions from the UAPF. In addition, employees are given the right to receive payments from the UAPF at the expense of mandatory pension contributions, taking into account their existing pension savings (Accounts, 2010).

The general trend shows that the number and proportion of workers employed in harmful and/or dangerous working conditions is gradually increasing over time, which requires measures to improve the working conditions of workers in relevant industries and enterprises. The largest share is made up of the number of employees employed in conditions that do not meet sanitary and hygienic requirements (norms), so in 2023 it amounted to 519 thousand people, compared with 2021 an increase of 46 thousand people.

The EU countries have long abandoned compensation systems for working in harmful and dangerous working conditions, which still exist in some post-Soviet countries. This decision is related to globalization, which requires the adaptation of legal and administrative systems to modern technological and economic changes. Western countries do not use surcharges for working in dangerous conditions, not because they do not understand their stimulating effect, but for ethical reasons. It is considered inappropriate to use economic incentives to force employees to take risks that they are aware of. The key word here is choice. If an employee has an alternative, he can give up dangerous work (Accounts, 2010).

In Western countries, instead of therapeutic and preventive nutrition, nutrition programs are conducted, which include information materials on proper nutrition. Employees and their families receive access to appropriate meals at workplace food points, often with financial support from employers.

According to German labor law, the insurance system compensates for health damage caused by dangerous working conditions. Decisions and regulation of occupational injuries and diseases are the responsibility of insurance companies affiliated with trade unions. They have the right to develop their own rules and security measures. The definition and amount of salary allowances are regulated by collective agreements or agreements between employers and trade unions, varies from 5 to 15%, the maximum working time per week established by law is 48 hours - 8 hours a day, 6 days a week. The working time can be increased to 10 hours per day if during the control period of 6 months (24 weeks) the average working time does not exceed 8 hours per day. Work on Sundays and public holidays is generally prohibited, except in cases expressly permitted by law (Decree, 2014).

- In Germany, an allowance for harmful working conditions is paid to employees who have to work in dirty, damp or cold rooms. Such an allowance represents one's own financial compensation for the adverse effects on work. She is paid in addition to the base salary stipulated in the employment contract (Decree, 2014). According to the Safe Work Concept of the Republic of Kazakhstan for 2024-

2030: - in France, there are increasing coefficients for harmful working conditions from the risk category, which range from 0.5 to 2% [38]. For example, in France there are increasing coefficients for harmful working conditions from the risk category from 0.5 to 2%, in the USA there is a surcharge for work in dangerous working conditions from 8 to 25% of the rate, in Germany the amount of salary allowances varies from 5 to 15 %;

- In the USA, there is a premium for working in dangerous working conditions based on a list of 16 factors, which varies from 8 to 25% of the rate. It should be noted that the final equivalent of the surcharge is - they are regulated by collective agreements or agreements between employers and trade unions. It should be noted that there are severe penalties for poor-quality assessment of working conditions, subjectivity of the expert (Accounts,2010). Thus, the practice of advanced countries has shown a positive effect of providing social guarantees to workers employed in harmful and (or) dangerous working conditions based on a risk-based approach based on the results of an assessment of working conditions.

In the Russian Federation and the Republic of Belarus, the results of a special assessment and certification are the basis for the establishment of increased wages, the provision of milk and therapeutic and preventive nutrition, as well as differentiated (depending on the classes of working conditions) guarantees in the form of reduced working hours and additional leave (Electronic resource, 2014)

The authors Khairullina L.I., Gasilov V.S. note that currently compensation and benefits are established based on the results of a special assessment of working conditions. If compensation is awarded to an employee based on the results of a special assessment, he has the right to receive it from the moment the special assessment report is approved. However, until a special assessment has been carried out at the workplace, compensation for work in harmful and dangerous conditions is established on the basis of (On Approval of the Rules, 2024).

According to the author, K. L. Tomashevsky, according to the Resolution of the Council of Ministers of the Republic of Belarus dated 24.01.2008 No. 100 (as amended on 17.02.2014) “On granting basic leave lasting more than 24 calendar days”, employees working in areas of radioactive contamination as a result of the Chernobyl disaster: in areas of evacuation (exclusion), priority resettlement and subsequent resettlement, The main leave is 44 calendar days, and in areas with the right to resettle – 37 calendar days⁶. This leave is granted without taking into account additional leave for work with harmful and (or) dangerous working conditions (Electronic resource,2014).

Conclusions

Thus, international best practices have shown that issues of payment for work in harmful and (or) dangerous conditions, social benefits and compensations are provided taking into account the results of an occupational risk assessment based on the conclusion of an agreement between the employer and employee representatives (trade union) through collective bargaining, but some employers offer payment for work in dangerous conditions and employees who are not members of a trade

union. Based on the above, it follows that in Kazakhstan it is necessary to update the current system of providing social guarantees to persons employed in harmful working conditions through the development and implementation of a new system, taking into account the level of occupational risk at each workplace, while providing social guarantees to workers employed in difficult, harmful and dangerous working conditions.

For persons employed in harmful working conditions, social guarantees in the form of increased wages, additional leave, and milk are provided on the basis of a list approach, when guarantees are given to one employee at one workplace, but not to others. As a result, there is an increase in occupational injuries and their concealment, an increase in the number of people employed in harmful working conditions. Based on the above, it follows that the main professional groups, regardless of regional and industry specifics, are the so-called production personnel, who, unlike administrative, managerial and support personnel, are directly and intensively exposed to harmful and dangerous factors.

The analysis of current legislation and compensation practices revealed a number of significant problems, including the lack of a unified approach to workplace certification and low objectivity in assessing working conditions. The author pays special attention to the need to introduce unified standards and evaluation criteria, strengthen control over the certification process, and implement a differentiated approach to providing social guarantees. The article suggests specific measures to improve the system, including the development of new regulations, professional development of occupational safety specialists and the introduction of feedback mechanisms with employees. The implementation of these proposals is aimed at creating more fair and equitable working conditions, which will contribute to improving the working environment and reducing the number of occupational diseases.

An analysis of international practices shows that such developments in the field of labor protection available in international practice require adaptation when they are introduced into the Kazakh system, due to significant differences in the level of development and structure of the economy, socio-demographic, territorial and other features. Financing. The article presents the research results obtained during the implementation of the scientific and technical program on the topic “Transformation of the state mechanism of social guarantees for persons employed in harmful working conditions in the modern context” (BR22182673).

Литература

Абикенова Ш.К., Бисакаев С.Г., Каминская Г.А. «Научное обоснование механизма государственного регулирования труда работников, занятых во вредных условиях труда через призму устойчивости развития социально-трудовой сферы». Технические науки — от теории к практике № 10 (46), 2015 г.

Об утверждении Списка производств, цехов, профессий и должностей, перечня тяжелых работ, работ с вредными и (или) опасными условиями труда, работа в которых дает право на сокращенную продолжительность рабочего времени, дополнительный оплачиваемый ежегодный трудовой отпуск и повышенный размер оплаты труда, а также правил их предоставления. Приказ

Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 28 декабря 2015 года № 1053. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 31 декабря 2015 года № 12731. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500012731>

Елин А.М., Сергеева С.С. «Специальная оценка условий труда: практика и итоги. Нормативные акты и документы» - № 2 (92) 2020, март-апрель – С. 52-59

Хайруллина Л.И., Гасилов В.С. Компенсации за работу во вредных условиях труда: основные аспекты вопроса. Фундаментальные исследования. 2019.

Социальный кодекс Республики Казахстан от 20 апреля 2023 года № 224-VII ЗПК.(с изменениями и дополнениями на 01.01.2024). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K2300000224>

Трудовой кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года №414-V ЗПК.№. 414-V SAM. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000414>

Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан <https://stat.gov.kz/ru/>

Eurostat: Official EU statistical data <https://www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/EDD>

Об утверждении Концепции безопасного труда Республики Казахстан на 2024 – 2030 годы от 28 декабря 2023 года № 1182. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300001182>

European System of National and Regional Accounts // <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics>

Трудовое законодательство Германии: основные положения и нормы о рабочем времени, отпуске, заработной плате, больничном и других правах. <https://ru-geld.de/job/labor-laws.html>

Постановление Правительства Российской Федерации от 16 июля 2014 г. N 665 «О списках работ, производств, профессий, должностей, специальностей и учреждений (организаций), с учетом которых досрочно назначается страховая пенсия по старости, и правилах исчисления периодов работы (деятельности), дающей право на досрочное пенсионное обеспечение»<https://ivo.garant.ru/#/document/70700746/>

Постановление Совета Министров Республики Беларусь. 24 января 2008 г. № 100. О предоставлении основного отпуска продолжительностью более 24 календарных дней <https://etalonline.by/document/?regnum=C2080010014>

Постановление Совета Министров Республики Беларусь. 10 июля 2009 г. № 918. «О стоимости бесплатного трехразового горячего питания, размере денежной компенсации и суточных для граждан, работающих на территории радиоактивного загрязнения в зоне эвакуации (отчуждения), изменениях, дополнениях и признании утратившими силу отдельных постановлений Правительства Республики Беларусь» <https://etalonline.by/document/?regnum=c20900918>

Учет и порядок реализации социальных гарантий. Шарапова В.М., Чекунов И.В., Тульская О.А. Экономика труда и управление персоналом. Уральский государственный аграрный университет, г. Екатеринбург стр. 71-75 <https://cyberleninka.ru/article/n/uchet-i-poryadok-realizatsii-sotsialnyh-garantiy>

Серегина Л.В. Теоретические проблемы российского права и государственности. «Социальные гарантии в сфере занятости населения: понятие, признаки и классификация» стр. 73-81. <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-garantii-v-sfere-zanyatosti-naseleniya-ponyatie-priznaki-i-klassifikatsiya>

The German Classification of Occupations 2010 – Structure, Coding and Conversion Table . https://doku.iab.de/fdz/reporte/2013/MR_08-13_EN.pdf

Operational Directory of Professions and Jobs (ROME) <https://en.neobrain.io/blog/operational-directory-of-trades-and-jobs>

References

Abikenova Sh.K., Bisakaev S.G., Kaminskaya G.A. (2015) «Nauchnoe obosnovanie mexanizma gosudarstvennogo regulirovaniya truda rabotnikov, zanyaty`x vo vredny`x usloviyax truda cherez prizmu ustojchivosti razvitiya social'no-trudovoj sfery`» [Scientific substantiation of the mechanism of state regulation of labor of employees engaged in harmful working conditions through the prism of sustainable development of the social and labor sphere]. *Texnicheskie nauki — ot teorii k praktike* № 10 (46) (in Rus)

Ob utverzhdenii Spiska proizvodstv, cexov, professij i dolzhnostej, perechnya tyazhelyx rabot, rabot s vredny'mi i (ili) opasny'mi usloviyami truda, rabota v kotoryx daet pravo na sokrashennuyu prodolzhitel'nost' rabochemu vremeni, dopolnitel'nyj oplachivaemyj ezhegodnyj trudovoj otpusk i povy'sheny'j razmer oplaty' truda, a takzhe pravil ix predostavleniya. Prikaz Ministra zdavooxraneniya i social'nogo razvitiya Respubliki Kazaxstan ot 28 dekabrya 2015 goda № 1053. Zaregistrovan v Ministerstve yusticii Respubliki Kazaxstan 31 dekabrya 2015 goda № 12731. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500012731> (in Rus)

Elin A.M., Sergeeva S.S. (2020) «Special'naya ocenka uslovij truda: praktika i itogi. Normativny'e akty' i dokumenty'» [Special assessment of working conditions: practice and results. Regulatory Acts and Documents]- № 2 (92) 2020, mart-aprel' – P. 52-59 (in Rus)

Xajrullina L.I., Gasilov V.S. (2019) Kompensacii za rabotu vo vredny'x usloviyax truda: osnovny'e aspekty' voprosa. Fundamental'ny'e issledovaniya. [Compensations for work in harmful working conditions: ac- the main aspects of the issue] (in Rus)

Social'ny'j kodeks Respubliki Kazaxstan ot 20 aprelya 2023 goda № 224-VII ZRK [Social Code of the Republic of Kazakhstan. Code of the Republic of Kazakhstan] (s izmeneniyami i dopolneniyami na. 01.01.2024). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K2300000224> (in Rus)

Trudovoj kodeks Respubliki Kazaxstan [The Labor Code of the Republic of Kazakhstan] ot 23 noyabrya 2015 goda № 414-V ZRK.No. 414-V SAM. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000414> (in Rus)

Byuro nacional'noj statistiki Agentstva po strategicheskemu planirovaniyu i reformam Respubliki Kazaxstan (2024) [Bureau of National Statistics of the Agency for Strategic Planning and Reforms of the Republic of Kazakhstan] <https://stat.gov.kz/ru/> (in Rus)

Eurostat: Official EU statistical data <https://www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/EDD> (in Eng)

Ob utverzhdenii Konceptii bezopasnogo truda Respubliki Kazaxstan na 2024 – 2030 gody' ot 28 dekabrya 2023 goda № 1182 [On approval of the Safe Labor Concept of the Republic of Kazakhstan for 2024-2030]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300001182> (in Rus)

European System of National and Regional Accounts (2023) // <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics> (in English)

Trudovoe zakonodatel'stvo Germanii: osnovny'e polozheniya i normy' o rabochem vremeni, otpuske, zarabotnoj plate, bol'nichnom i drugix pravax. [German labor law: basic provisions and norms on working hours, vacation, wages, sick leave and other rights] <https://ru-geld.de/job/labor-laws.html> (in Eng)

Postanovlenie Pravitel'stva Rossijskoj Federacii (2014) g. N 665'O spiskax rabot, proizvodstv, professij, dolzhnostej, special'nostej i uchrezhdenij (organizacij), s uchetom kotoryx dosrochno naznachaetsya straxovaya pensiya po starosti, i pravilax ischisleniya periodov raboty' (deyatel'nosti), dayushhej pravo na dosrochnoe pensionnoe obespechenie" ["On the lists of jobs, industries, professions, positions, specialties and institutions (organizations), taking into account which the old-age insurance pension is awarded ahead of schedule, and the rules for calculating the periods of work (activities) that give the right to early retirement] <https://ivo.garant.ru/#/document/70700746/> (in Rus)

Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus'(2008) g. № 100. O predostavlenii osnovnogo otpuska prodolzhitel'nost'yu bolee 24 kalendarnyx dneij [RESOLUTION OF THE COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF BELARUS] <https://etalonline.by/document/?regnum=C2080010014> (in Rus)

Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus', (2009) № 918. «O stoimosti besplatnogo trexrazovogo goryachego pitaniya, razmere denezhnoj kompensacii i sutochnyx dlya grazhdan, rabotayushhix na territorii radioaktivnogo zagryazneniya v zone e'vakuacii (otchuzhdeniya), izmeneniyax, dopolneniyax i priznanii utrativshimi silu otdel'ny'x postanovlenij Pravitel'stva Respubliki Belarus'» <https://etalonline.by/document/?regnum=c20900918>(in Rus)

Sharapova V.M., Chekunov I.V., Tul'skaya O.A. (2015) Uchet i poryadok realizacii social'ny'x garantij [Accounting and procedure for implementing social guarantees] E'konomika truda i upravlenie personalom. Ural'skij gosudarstvenny'j agrarny'j universitet, g. Ekaterinburg str 71-75 <https://cyberleninka.ru/article/n/uchet-i-poryadok-realizatsii-sotsialnyh-garantiy> (in Rus)

Seregina L.V. (2015) Teoreticheskie problemy` rossijskogo prava i gosudarstvennosti. «Social`ny`e garantii v sfere zanyatosti naseleniya: ponyatie, priznaki i klassifikaciya» [“Social guarantees in the field of employment of the population: concept, features and classification]str 73-81. <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-garantii-v-sfere-zanyatosti-naseleniya-ponyatie-priznaki-i-klassifikatsiya> (in Rus)

The German Classification of Occupations 2010 – Structure, Coding and Conversion Table . https://doku.iab.de/fdz/reporte/2013/MR_08-13_EN.pdf (in Eng)

Operational Directory of Professions and Jobs (ROME) <https://en.neobrain.io/blog/operational-directory-of-trades-and-jobs>(in Eng)

CONTENTS

PEDAGOGY

A.M. Abdykhalykova, Zh.B. Beisembayeva, A.N. Nurzhanova
THE ROLE OF DIGITAL AUTHENTIC TEXTS IN COMMUNICATIVE
LANGUAGE TEACHING (CLT).....5

G.K. Atabaeva, F.K. Atabayeva, A.A. Seksembayeva
USING MIND MAP TECHNOLOGY IN FORMING COMMUNICATIVE
COMPETENCE OF STUDENTS.....20

G. Autova, M. Kusherbaeva, Sh. Zhussipbekova
IDENTIFICATION OF SOME THEORETICAL CONTRADICTIONS
IN THE CHAPTERS "PHYSICS OF THE ATOM AND THE ATOMIC
NUCLEUS".....33

A. Akhanova, G. Ormanova, Sh. Ramankulov
THE STEAM CLIL PROJECT IN EDUCATION: AN EXAMPLE OF TRAINING
STUDENTS IN ENGINEERING AND TECHNICAL FIELDS.....50

B. Ayapova, A. Alimbekova, A. Bulshekbayeva
GAMIFICATION IN THE DEVELOPMENT OF LEADERSHIP SKILLS
IN OLDER PRESCHOOLERS.....63

B. Baimukhambetova, A. Mombek, G. Avgustkhanova
STRUCTURAL ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF DUAL
EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION.....79

Zh.N. Bekbolat, A.B. Zholmakhanova, Seyfullah Yildirim
THE PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF M. SHOKAI'S LETTERS.....95

B.B. Bexultan, Zh.M. Zhaxsibayeva
EVALUATION OF THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN A SCHOOL
CHEMISTRY COURSE.....108

A.K. Davletova, N.N. Orazova, Y.T. Assan
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN EDUCATION.....122

T.A. Daniyarov, B.O. Yermakhanov, M.S. Issayev
EFFECTIVENESS OF USING INFORMATION AND DIGITAL
TECHNOLOGIES IN TEACHING HISTORY: ANALYSIS OF SURVEY
RESULTS.....138

S. Kaldygozova, M. Shakenova, M. Jilkishiyeva APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE SYSTEM OF MONITORING AND MANAGEMENT OF EDUCATION QUALITY IN KAZAKHSTAN.....	152
M. Knol, D. Shalbayeva, G. Sheripova STRATEGIES FOR OVERCOMING INTERLANGUAGE INTERFERENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING WITHIN KASAKHSTAN’S TRILINGUAL EDUCATION FRAMEWORK.....	174
M. Kozha, T. Apendiyev, E. Satov USING TURKIC-MUSLIM SOURCES IN EDUCATIONAL PROGRAMS.....	188
G.T. Kurbankulova, A.S. Stambekova METHODOLOGICAL FOUNDATIONS AND PRINCIPLES OF PREPARING FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS TO FOSTER STUDENTS’ NATIONAL VALUES.....	208
A.E. Mukhametkairov, G.S. Ayapbergenova, S.K. Abildina GAMIFICATION AS ONE OF THE WAYS TO DEVELOP SOFT SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS.....	225
B. Orazov, G. Issayeva, S. Slamzhanova FORMATION OF STUDENTS' EXPERIMENTAL SKILLS IN TEACHING PHYSICS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	240
T.O. Orynbasar, A.B. Amirbekova TEACHING METHODS IN FIGURATIVE LINGUISTICS: STRATEGIES AND APPROACHES.....	254
P.Zh. Parmankulova, M.N. Syzdyk, M.A. Dzhanzakova STRUCTURAL MODEL OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS FOR INCLUSIVE LEARNING.....	271
I.T. Salgozha, G.B. Kamalova, A.Zh. Nurbekova THE IMPACT OF THE EDUSCRUM METHOD ON THE DEVELOPMENT OF FLEXIBLE SKILLS IN FUTURE COMPUTER SCIENCE TEACHERS.....	288
A.A. Tautenbayeva, B.T. Abykanova, G. Kochshanova THE ROLE OF “SOFT SKILLS” IN EMPLOYMENT OF GRADUATES: ANALYSIS OF EMPLOYER NEEDS AND REQUIREMENTS.....	309

ECONOMICS

S.T. Abildaev, G.K. Amirova, I. Suleimenova EXPORT ORGANIZATIONS AND ASSESSMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	329
M. Akbalik, Kiymet Caliyurt EFFECTS OF AUDITING ON COMPANY PERFORMANCE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	340
M.K. Amangeldinova, B.S. Saparova, L.M. Shayakhmetova INNOVATIVE POTENTIAL OF INVESTMENT COMPANIES IN KAZAKHSTAN.....	356
Z.A. Arynova BALANCED MODEL OF EDUCATION-BUSINESS INTERACTION IN THE CONTEXT OF KAZAKHSTAN'S ECONOMIC DIGITALIZATION: CHALLENGES AND IMPLEMENTATION PATHWAYS.....	374
A. Belgibayev, G. Akimbekova, S.E. Yepanchintseva GROUPING OF KAZAKHSTAN REGIONS BY LEVEL OF INVESTMENT DEVELOPMENT.....	390
Z. Zhantassova, M. Beisenova, A.Yessenova INFORMATION TRANSFORMATION OF LOGISTICS IN KAZAKHSTAN.....	405
J. Juman, A.V. Khamzayeva, Du Bingham COMPARATIVE ANALYSIS OF THE GAS MARKET IN KAZAKHSTAN AND RUSSIA.....	418
A.B. Iskakova, G.D. Amanova, G. A. Rakhimzhanova ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN PROVIDING SOCIAL GUARANTEES TO EMPLOYEES.....	438
G. Kalkabayeva, A. Kurmanalina, A. Atabayeva IMPACT OF KEY FACTORS ON INVESTMENT INFLOWS INTO KAZAKHSTAN'S ECONOMY: A SOCIOLOGICAL SURVEY APPROACH.....	453
O.Y. Kogut, V.S. Karzanova, O.V. Kobzareva CURRENT TRENDS IN DIGITALIZATION OF PUBLIC DEBT AUDIT IN ORDER TO IMPROVE MANAGEMENT EFFICIENCY.....	467

A.A. Kuanaliyev

COMPARATIVE ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE AND ECONOMIC EFFECTS OF INTRODUCING DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION IN KAZAKHSTAN.....477

Zh.N. Kismoldayeva, Zh. Zh.Belgibayeva, O.A. Abraliyev

DEMOGRAPHIC SITUATION IN RURAL AREAS OF KAZAKHSTAN IN MODERN CONDITIONS.....490

Y.Y. Mubarakov, I.V. Bordiyanu, M.U. Rakhimberdinova

GENDER EQUALITY IN THE GIG ECONOMY: THE EXPERIENCE OF KAZAKHSTAN.....502

З. Сатпаева, Д. Кангалакова, Д. Мұсаева

АҒЫМДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ЦИФРЛАНДЫРУДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУЫ: Өңірлік және салалық АСПЕКТІЛЕР.....518

А.О. Сыздықова, Р.М. Тажибаева, Ж.К. Жетибаев

ОРТАЛЫҚТАНДЫРЫЛМАҒАН ҚАРЖЫ БОЛАШАҒЫ МЕН ТӘУЕКЕЛДЕР.....537

Ж.С. Тәжібаева, С.Д. Тәжібаев, С.О. Таңатова

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЖАҒДАЙЫНДА КӘСІПкерліктің ИНСТИТУЦИЯЛЫҚ Ортасын рөлі.....554

Ж.Қ. Тайбек, И.Е. Кожамкулова, О.І. Бағдат

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҮРАҚТЫ ӨСУДЕГІ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ӨЛЕУЕТ.....569

А.Р. Тұрсын, А.С. Тулеметова, Қ. Сейітқасымұлы

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ НЕГІЗГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІ ЗЕРТТЕУ.....587

З.К. Чуланова, Н.Ж. Бримбетова

БАТЫС ҚАЗАҚСТАН Өңірлерінің ҚАРЖЫЛЫҚ ӨЗІН-ӨЗІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУІ ЖӘНЕ ӨЗІН-ӨЗІ ДАМУЫ ТЕТІКТЕРІ.....603

О.Л. Эм

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЖЫМДЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛАУ ЖҮЙЕЛЕРІН ЖЕТІЛДІРУ ӘДІСТЕРІ МЕН ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....620

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

- А.М. Абдыхалықова, Ж.А. Бейсембаева, А.Н. Нұржанова**
КОММУНИКАТИВТІК ТІЛДІК ОҚЫТУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ АУТЕНТТІК
МӘТІНДЕРДІҢ РӨЛІ.....5
- Г. Атабаева, Ф. Атабаева, А. Сексембаева**
СТУДЕНТТЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДА АҚЫЛ КАРТАСЫ ТЕХНОЛОГИЯСЫН
ҚОЛДАНУ.....20
- Г.М. Аутова, М.Р. Кушербаева, Ш.Е. Жусипбекова**
«АТОМ ЖӘНЕ АТОМ ЯДРОСЫНЫҢ ФИЗИКАСЫ» ТАРАУЛАРЫНДАҒЫ
КЕЙБІР ТЕОРИЯЛЫҚ ҚАЙШЫЛЫҚТАРДЫ АЙҚЫНДАУ.....33
- Ә. Аханова, Ғ. Орманова, Ш. Раманкулов**
БІЛІМ БЕРУДЕГІ STEAM CLIL ЖОБАСЫ: ИНЖЕНЕРЛІК-ТЕХНИКАЛЫҚ
САЛАЛАРДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ДАЯРЛАУ МЫСАЛЫНДА.....50
- Б.А. Аяпова А.А. Алимбекова А.И. Булшекбаева**
МЕКТЕП ЖАҒЫНА ДЕЙІНГІ ҒІЛІМДІК ТОП БАЛАЛАРЫНЫҢ
КӨШБАСШЫЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ
ГЕЙМИФИКАЦИЯ.....63
- Б.Ш. Баймұхамбетова, Ә.Ә. Момбек, Г.А. Августханова**
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНДА ДУАЛДЫ ОҚЫТУДЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ
ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ТАЛДАУЫ.....79
- Ж.Н. Бекболат, А.Б. Жолмаханова. Сейфуллах Йылдырым**
МҰСТАФА ШОҚАЙ ХАТТАРЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ.....95
- Б.Б. Бексұлтан, Ж.М. Жаксибаева**
МЕКТЕПТЕГІ ХИМИЯ КУРСЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ
ПАЙДАЛАНУДЫ БАҒАЛАУ.....108
- А.Х. Давлетова, Н.Н. Оразова, Е.Т. Асан**
БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІ ҚОЛДАНУДЫҢ
АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....122
- Т.А. Данияров, Б.Ө. Ермаханов, М.С. Исаев**
ТАРИХТЫ ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ-ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ПАЙДАЛАНУ: ТИІМДІЛІГІ: САУАЛНАМА НӘТИЖЕЛЕРІН ТАЛДАУ.....138

- С. Қалдығөзова, М. Шакенова, М. Жылқышиева**
 ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ САПАСЫН БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ
 ЖҮЙЕСİNДЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІ ҚОЛДАНУ.....152
- М. Кноль, Д. Шалбаева, Г. Шерипова**
 ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНЕ СӘЙКЕС
 АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА АРАЛЫҚ ТІЛДІК
 КЕДЕРГІЛЕРДІ ЕҢСЕРУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ.....174
- М. Қожа, Т. Әпендиев, Е. Сағов**
 ТҮРКІ-МҰСЫЛМАН ДЕРЕКТЕРІНІҢ ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНДА
 ҚОЛДАНЫЛУЫ.....188
- G.T. Kurbankulova, A.S. Stambekova**
 БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ БІЛІМ ПЕДАГОГТЕРІН ОҚУШЫЛАРДЫ
 ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА БАУЛУҒА ДАЯРЛАУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ
 ТҰҒЫРЛАРЫ МЕН ҰСТАНЫМДАРЫ.....208
- А.Е. Мухаметкаиров, Г.С. Аяпбергенова, С.К. Абильдина**
 ГЕЙМИФИКАЦИЯ ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЖҰМСАҚ
 ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДЫҢ БІР ЖОЛЫ РЕТІНДЕ.....225
- Б.Д. Оразов, Г.Б. Исаева, С.С. Слэмжанова**
 ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ
 СТУДЕНТТЕРДІҢ ЭКСПЕРИМЕНТТІК ДАҒДЫЛАРЫН
 ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....240
- Т.О. Орынбасар, А.Б. Амирбекова**
 БЕЙНЕЛІ ЛИНГВИСТИКАНЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ: СТРАТЕГИЯЛАР
 МЕН ТӘСІЛДЕР.....254
- П.Ж. Парманкулова, М.Н. Сыздық, М.А. Джанзакова**
 БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУҒА ДАЯРЛАУДЫҢ
 ҚҰРЫЛЫМДЫҚ МОДЕЛІ.....271
- И.Т. Салгожа, Г.Б. Камалова, А.Ж. Нурбекова**
 EDUSCRUM ӘДІСІНІҢ БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІНДЕ
 ЖҰМСАҚ ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУҒА ӘСЕРІ.....288
- А.А. Таутенбаева, Б.Т. Абыканова, Г. Кошанова**
 «ЖҰМСАҚ ДАҒДЫЛАРДЫҢ» ТҮЛЕКТЕРДІ ЖҰМЫСҚА
 ОРНАЛАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ: ЖҰМЫС БЕРУШІЛЕРДІҢ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ
 МЕН СҰРАНЫСТАРЫНЫҢ ТАЛДАУЫ.....309

ЭКОНОМИКА

С.Т. Абилдаев, Г.К. Амирова, И.К. Сулейменова

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНІМДЕРІНІҢ
ЭКСПОРТЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ.....329

М. Ақбалық, Қыймет Қалиюрт

КОМПАНИЯНЫҢ ТИІМДІЛІГІНЕ ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНА
АУДИТТІҢ ӘСЕРІ.....340

М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л.М. Шаяхметова

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ КОМПАНИЯЛАРДЫҢ
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ.....356

З.А. Арынова

ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ЦИФРЛАНДЫРУДА БІЛІМ БЕРУ
МЕН БИЗНЕС АРАСЫНДАҒЫ ТЕНДЕСТІРІЛГЕН МОДЕЛЬДІ
ӘЗІРЛЕУДІҢ ҚИЫНДЫҚТАРЫ.....374

А.А. Бельгибаев, Г.У. Акимбекова, С.Э. Епанчинцева

ҚАЗАҚСТАН ӨНІРЛЕРІН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ДАМУ ДЕҢГЕЙІ
БОЙЫНША ТОПТАСТЫРУ.....390

З.А. Жантасова, М.У. Бейсенова, А.Е. Есенова

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЛОГИСТИКАНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ
ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ.....405

Ж. Жұман, Ә.У. Хамзаева, Ду Бинхан

ҚАЗАҚСТАН МЕН РЕСЕЙДІҢ ГАЗ НАРЫҒЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ
ТАЛДАУ.....418

А.Б. Исакова, Г.Д. Аманова, Г.А. Рахимжанова

ЖҰМЫСКЕРЛЕРГЕ ӘЛЕУМЕТТІК КЕПІЛДІКТЕР БЕРУДІҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІН ТАЛДАУ.....438

Г. Қалқабаева, А. Құрманалина, А. Атабаева

ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНА ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ САЛЫМДАР
КӨЛЕМІНЕ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ: ӘЛЕУМЕТТІК САУАЛНАМА
НӘТИЖЕЛЕРІ.....453

О.Ю. Когут, В.С. Карзанова, О.В. Кобзарева

БАСҚАРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ МАҚСАТЫНДА
МЕМЛЕКЕТТІК БОРЫШ АУДИТІН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ҚАЗІРГІ
ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ.....467

А.А. Қуаналиев ҚАЗАҚСТАНДА СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚПЕН КҮРЕСУ ҮШІН ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ МЕН ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘСЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ.....	477
Ж.Н. Кусмолдаева, Ж.Ж. Бельгибаева, О.А. Абралиев ҚАЗАҚСТАННЫҢ АУЫЛДЫҚ ЖЕРЛЕРІНДЕГІ ҚАЗІРГІ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙ.....	490
Е.Е. Мубараков, И.В. Бордияну, М.У. Рахимбердинова ГИГ-ЭКОНОМИКА ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ГЕНДЕРЛІК ТЕНДІК: ҚАЗАҚСТАН ТӘЖІРИБЕСІ.....	502
З. Сатпаева, Д. Кангалакова, Д. Мұсаева АҒЫМДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ЦИФРЛАНДЫРУДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУЫ: ӨҢІРЛІК ЖӘНЕ САЛАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР.....	518
А.О. Сыздықова, Р.М. Тажибаева, Ж.К. Жетибаев ОРТАЛЫҚТАНДЫРЫЛМАҒАН ҚАРЖЫ БОЛАШАҒЫ МЕН ТӘУЕКЕЛДЕР.....	537
Ж.С. Тәжібаева, С.Д. Тәжібаев, С.О. Таңатова ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЖАҒДАЙЫНДА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ИНСТИТУЦИЯЛЫҚ ОРТАСЫН РӨЛІ.....	554
Ж.Қ. Тайбек, И.Е. Кожамкулова, О.І. Бағдат ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҰРАҚТЫ ӨСУДЕГІ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТ...569	569
А.Р. Тұрсын, А.С. Тулеметова, Қ. Сейітқасымұлы ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ НЕГІЗГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІ ЗЕРТТЕУ.....	587
З.К. Чуланова, Н.Ж. Бримбетова БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ӨҢІРЛЕРІНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ӨЗІН-ӨЗІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУІ ЖӘНЕ ӨЗІН-ӨЗІ ДАМУЫ ТЕТІКТЕРІ.....	603
О.Л. Эм ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЖЫМДЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛАУ ЖҮЙЕЛЕРІН ЖЕТІЛДІРУ ӘДІСТЕРІ МЕН ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	620

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.М. Абдыхалыкова, Ж.А. Бейсембаева, А.Н. Нуржанова РОЛЬ ЦИФРОВЫХ АУТЕНТИЧНЫХ ТЕКСТОВ В КОММУНИКАТИВНОМ ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКУ.....	5
Г. Атабаева, Ф. Атабаева, А. Сексембаева ТЕХНОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ КАРТЫ В ФОРМИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	20
Г.М. Аутова, М.Р. Кушербаева, Ш.Е. Жусипбекова ВЫЯВЛЕНИЕ НЕКОТОРЫХ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПРОТИВОРЕЧИЙ В ГЛАВАХ «ФИЗИКА АТОМА И АТОМНОГО ЯДРА».....	33
А. Аханова, Г. Орманова, Ш. Раманкулов ПРОЕКТ STEAM CLIL В ОБРАЗОВАНИИ: НА ПРИМЕРЕ ПОДГОТОВКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИХ ОБЛАСТЯХ.....	50
Б.А. Аяпова, А.А. Алимбекова, А.И. Булшекбаева ГЕЙМИФИКАЦИЯ В РАЗВИТИИ ЛИДЕРСКИХ НАВЫКОВ У СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ.....	63
Б.Ш. Баймухамбетова, А.А. Момбек, Г.А. Августханова СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ ДУАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ.....	79
Ж.Н. Бекболат, А.Б. Жолмаханова, Сейфуллах Йылдырым ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПИСЕМ М. ШОКАЯ.....	95
Б.Б. Бексултан, Ж.М. Жаксибаева ОЦЕНКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЬНОМ КУРСЕ ХИМИИ.....	108
А.Х. Давлетова, Н.Н. Оразова, Е.Т. Асан ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБРАЗОВАНИИ.....	122
Т.А. Данияров, Б.У. Ермаханов, М. Исаев ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ: АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ АНКЕТИРОВАНИЯ.....	138

С. Калдыгозова, М. Шакенова, М. Джилкишиева ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЕ МОНИТОРИНГА И УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	152
М. Кноль, Д. Шалбаева, Г. Шерипова СТРАТЕГИИ ПРЕОДОЛЕНИЯ МЕЖЪЯЗЫКОВОЙ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В УСЛОВИЯХ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	174
М. Кожа, Т. Апендиев, Е. Сагов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЮРКО-МУСУЛЬМАНСКИХ ИСТОЧНИКОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММАХ.....	188
Г.Т. Курбанкулова, А.С. Стамбекова МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРИНЦИПЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ К ПРИОБЩЕНИЮ УЧАЩИХСЯ К НАЦИОНАЛЬНЫМ ЦЕННОСТЯМ.....	208
А.Е. Мухаметкаиров, Г.С. Аяпбергенова, С.К. Абильдина ГЕЙМИФИКАЦИЯ КАК ОДИН ИЗ СПОСОБОВ РАЗВИТИЯ SOFT SKILLS У СТАРШЕКЛАССНИКОВ.....	225
Б.Д. Оразов, Г.Б. Исаева, С.С. Сламжанова ФОРМИРОВАНИЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ФИЗИКИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ.....	240
Т.О. Орынбасар, А.Б. Амирбекова МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ОБРАЗНОЙ ЛИНГВИСТИКИ: СТРАТЕГИИ И ПОДХОДЫ.....	254
П.Ж. Парманкулова, М.Н. Сыздык, М.А. Джанзакова СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБУЧЕНИЮ.....	271
И.Т. Салгожа, Г.Б. Камалова, А.Ж. Нурбекова ВЛИЯНИЕ МЕТОДА EDUSCRUM НА РАЗВИТИЕ ГИБКИХ НАВЫКОВ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ.....	288
А.А. Таутенбаева, Б.Т. Абыканова, Г. Кошанова РОЛЬ «МЯГКИХ НАВЫКОВ» В ТРУДОУСТРОЙСТВЕ ВЫПУСКНИКОВ: АНАЛИЗ ПОТРЕБНОСТЕЙ И ЗАПРОСОВ РАБОТОДАТЕЛЕЙ.....	309

ЭКОНОМИКА

- С.Т. Абилдаев, Г.К. Амирова, И.К. Сулейменова**
ОРГАНИЗАЦИЯ И ОЦЕНКА ЭКСПОРТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ПРОДУКЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....329
- М. Акбалик, Киймет Калиюрт**
ВЛИЯНИЕ АУДИТА НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПАНИИ
И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ.....340
- М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л.М. Шаяхметова**
ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ИНВЕСТИЦИОННЫХ КОМПАНИЙ
В КАЗАХСТАНЕ.....356
- З.А. Арынова**
ПРОБЛЕМЫ РАЗРАБОТКИ СБАЛАНСИРОВАННОЙ МОДЕЛИ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ
ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....374
- А.А. Бельгибаев, Г.У. Акимбекова, С.Э. Епанчинцева**
ГРУППИРОВКА РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА ПО УРОВНЮ
ИНВЕСТИЦИОННОГО РАЗВИТИЯ.....390
- З.А. Жантасова, М.У. Бейсенова, А.Е. Есенова**
ИНФОРМАЦИОННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЛОГИСТИКИ
В КАЗАХСТАНЕ.....405
- Ж. Жуман, А.В. Хамзаева, Ду Бинхан**
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ГАЗОВОГО РЫНКА КАЗАХСТАНА
И РОССИИ.....418
- А.Б. Исакова, Г.Д. Аманова, Г.А. Рахимжанова**
АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ
СОЦИАЛЬНЫХ ГАРАНТИЙ РАБОТНИКАМ..... 438
- Г. Калкабаева, А. Курманалина, А. Атабаева**
ВЛИЯНИЕ ФАКТОРОВ НА ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ВЛОЖЕНИЯ В
ЭКОНОМИКУ КАЗАХСТАНА: РЕЗУЛЬТАТЫ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО
ОПРОСА.....453
- О.Ю. Когут, В.С. Карзанова, О.В. Кобзарева**
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ЦИФРОВИЗАЦИИ АУДИТА
ГОСУДАРСТВЕННОГО ДОЛГА В ЦЕЛЯХ ПОВЫШЕНИЯ
ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ.....467

А. А. Куаналиев

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА И
ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЭФФЕКТОВ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В БОРЬБЕ С КОРРУПЦИЕЙ
В КАЗАХСТАНЕ.....477

Ж.Н. Кусмолдаева, Ж.Ж. Бельгибаева , О.А. Абралиев

ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ
КАЗАХСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....490

Е.Е. Мубараков, И.В. Бордияну, М.У. Рахимбердинова

ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В УСЛОВИЯХ ГИГ-ЭКОНОМИКИ:
ОПЫТ КАЗАХСТАНА.....502

З. Сатпаева, Д. Кангалакова, Д. Мусаева

ФИНАНСИРОВАНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ КАЗАХСТАНСКИМИ
ПРЕДПРИЯТИЯМИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ
И ОТРАСЛЕВОЙ АСПЕКТЫ.518

А.О. Сыздыкова, Р.М. Тажибаева, Ж.К. Жетибаев

ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАННЫХ ФИНАНСОВ.....537

Ж.С. Тажибаева, С.Д. Тажибаев, С.О. Танатова

РОЛЬ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....554

Ж.К. Тайбек, И.Е. Кожамкулова, Б.И. Оспан

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ В УСТОЙЧИВОМ
ЭКОНОМИЧЕСКОМ РОСТЕ.....569

А.Р. Турсын, А.С. Тулеметова, К. Сейиткасымулы

ИССЛЕДОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КАК
ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА.....587

З.К. Чуланова, Н.Ж. Бримбетова

ФИНАНСОВАЯ САМОДОСТАТОЧНОСТЬ РЕГИОНОВ ЗАПАДНОГО
КАЗАХСТАНА И МЕХАНИЗМЫ ИХ САМОРАЗВИТИЯ603

О.Л. Эм

МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
СИСТЕМ КОЛЛЕКТИВНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН.....620

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Редакторы: *Д.С. Аленов, Ж.Ш. Әден*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.04.2025.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

40,5 п.л. Заказ 2.